

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg. Medarb.: Mgr. Dr. Karl Kjelstrup, dominikanerpater A. Lutz, Sigrid Undset, Lars Eskeland.

«St. Olav» utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. i hende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 30487. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5, I, er åpen mandag, tirsdag og fredag 9.30—3. Torsdag 9.30—7. Lørdag 9.30—1. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Biskop dr. Mangers tale ved St. Torfinnskirkens vigsel. — St. Torfinn's stad i gammel og ny tid. — Festdag på Hamar. — Fra Vikariatet. — Herhjemme.

Biskop dr. Mangers tale ved St. Torfinnskirkens vigsel på Hamar 3. september 1939.

Jeg hørte en røst fra kongestolen som sa: «Se, Guds bolig blandt menneskene, og Han skal bo hos dem og de skal være Hans folk og Gud selv skal være hos dem og være deres Gud.» (Joh. Apenb. 21, 3.)

Høitelskede i Herren! Til høitid forsamlede venner!

Den forferdelige situasjon ute i verden fyller oss alle med sorg og forferdelse, men allikevel, og med kan hende enn større berettigelse feirer vi sammen i dag den store høitidsfest som vigslen av en ny kirke er. Livet går sin gang og vi skal fortsette vårt arbeid i tro og tillit til Guds forsyn. Denne tro og denne tillit gir sig i dag utslag i at vi forenes i en inntrengende bønn om fred på jorden, og hvor kan en slik bønn opsendes innerligere enn foran Tabernaklet i våre kirker, hvor Kristus selv lytter til vår bønn?

Idag er vi samlet her på Hamar for å vigsle St. Torfinns nye kirke, og det er med særlig takk og glede, for her har steinene selv ropt på en ny katolsk kirke. Derfor stiger i dette øieblikk frem for vårt blikk en skikkelse: biskop Mogens Lauritson, den siste katolske biskop her på stedet. Vi ser ham som han sleges av de danske voldsmenn ned til Mjøsas strand og vi hører hans gråtkvalte stemme rope sitt: «Vale! Vale!» ut mot den herlige domkirke, hvis ruiner nu taler, som de har gjort det de siste århundrer, sitt tause sterke sprog derute på odden. Vale! Vale!: farvel du min praktfulle kirke! farvel mitt dyrebare folk på Hamar, Hedmark og Opland! Han ante nok at han aldri mer skulde få se det igjen, at alt det han hadde arbeidet og levd for skulde falle i grus.

Det falt i grus. I fire hundre år taug messekløkene på Hamar stille og kun ruiner minnet om det som en gang var. Men idag — mon ikke Mogens Lauritson med alle de gamle Hamarbisper, og da i forreste rekke St. Torfinn selv, ser ned til oss som nu er samlet her —? I dette nye Guds hus feirer vi jo nu den samme gudstjeneste som de feiret på høitidsdagene i sin store domkirke, og kan enn ikke St. Torfinns kirke måle sig med den i storhet og glans, så er det likevel et vakkert, verdig gudshus vi har fått velsignelse til å reise og hvori vi nu feirer det hellige messeoffer — den stadig levende offerhandling, som gjentar Kristi soningsoffer på Golgata slik at også vi kan lære ofrets mysterium å kjenne. Som et vidnesbyrd om vår katolske Kirkes udødelige kall står St. Torfinns kirke her og tar tradisjonen op fra domkirken ute på odden hvis ruiner ikke forgjeves har talt sin tause tale og bedt sin stille bønn:

På nytt skal Heilag Olavs gledeklokka få syngja songen sin frå Herrens hus og heile folket, ung og gamal, lokka til Kristi kirkjehus med livsens ljøs.

Lyft augo upp, sjå dagen er i kjømdi, snart ljøsna det kring fjell og strand. Det skjelv ein morgonsong der uti rømdi som bårar inn mot Heilag Olavs land.

(Lars Eskeland: «Skimt».)

En kirkevigsel må alltid i første rekke bli en takkens dag. Derfor vil vi også aller først få frem-

bære den takk som fyller våre hjerter med slik stor en glede. Da sender vi først takken op til Gud som gav sin nåde og velsignelse til verkets fullføring. Så vender vi vår takk til alle som blev hans redskaper: til arkitekten, byggmestrene og arbeiderne, som alle i sannhet kan være stolte over sit verk. Men ikke minst går vår takk til dem som gav oss midlene til å reise denne bygning — de som bragte offer med så glad et sinn og som nu ser sin offervilje bære så skjønne frukter. Vi takker dere alle, hver og en.

Et kirkehus er reist — en bolig for Guds sønn i Tabernaklet. Her lever han sitt stille skjulte liv, men kaller likevel med samme myndighet som før på alle som vil høre ham og vandre i hans efterfølgelse. For to tusen år siden gikk han gjennom Jødeland og forkynte et rike, hvis første og største bud var kjærlighetens lov. Og menneskene strømmet til for å høre ham, men ut fra de mest forskjellige motiver: sannhetssøkende og sensasjonslystne, lærde og ulærde, fariseere og toldere. Han lærte dem alle sjelens verdi: «Hvad gagnar det et menneske om han vinner den hele verden men tar skade på sin sjel —?» Men snart viste det sig at den tale var «hård å høre». Alt den gang var det mange mennesker, som var altfor optatt av sine timelige interesser til å ha en tanke til overs for sjelens trang og krav, og de forlot ham hurtig og vilde ikke høre ham mer enn si følge den vei han utstakk. De sviktet, fornektet og forrådde ham som kalte sig veien, sannheten og livet.

Ned gjennom tidene har disse mennesker fått stort følge, men kan hende aldri så stort som i våre dager. Og historien gjentar sig — Kristi livsvei og lidelsesvei gjentar sig som hans offerhandling gjentar sig hver dag i våre kirker. Også nu møter han dem som svikter, fornekter og forråder. Hvor er det ikke sørgelig mange som ser på kirkene som levninger fra middelalderens overtro — som steder hvor menneskene fordummes og hvor navnlig pengene trekkes ut av folks lommer! De slutter kirkene inn i sitt materialistiske livssyn — dette livssyn, for hvilket lykken vil si å få alle lyster, ønsker og livskrav tilfredsstillet. Lyster, ønsker og krav hvis mål er makt, fornøielse, god mat og godt drikke, fine hus og fine klær — kort sakt: en velfylt pengepung. Lykke er for dem en stadig rinnende strøm av livets «goder», og når de så likevel merker at denne lykke bare blir så som så og at sjelen blir tommere og tommere, jo mer den «fylles» med slikt, og de selv fattigere og fattigere på virkelig glede, jo mer de koster på sig av fornøielse — da har vi det moderne menneskes tragedie i full gang.

Ja, da oplever vi hvad fattigdom i virkeligheten er, for av all fattigdom er sjelens fattigdom den tyngste og av all nød sjelens nød den største. Og denne fattigdom og denne nød følger med over graven. Har hele vårt liv vært innstilt på jordiske mål og har vi vært fremmed for Guds rike her på jorden, vil vi da ikke stå fremmed overfor Gud når vi møter ham i hans evige rike?

Med sorg må vi bekjenne at mange av oss men-

nesker lever slik at denne lodd kan ramme oss. Men denne erkjennelse er også et ansvar, og det er dette ansvar vi katolske kristne tar op, når vi bygger Gud boliger blandt menneskene. Og derfor er også St. Torfinns kirke reist her. Også dens dører skal alltid stå åpne: «Se Guds bolig blandt menneskene ... og de skal være hans folk».

Våre kirker kan være små og uanseelige, men de er likevel faste holdepunkter i tilværelsen. I disse kirker lever Kristus stadig sitt liv her på jorden: de er for oss hvad båt og fjell og ørken var da Kristus vandret i legemet på jorden og talte om Guds rike fra disse steder. I kirkene får menneskene høre Kristi egne ord forkynde Guds rike og dets evige sannheter og her erfarer de sannheten av apostelen Paulus' ord: «vi er blitt rike i Kristus på alt». Alt — kan det tenkes noen større rikdom enn at Frelseren venter oss i tabernaklets skjul, dersom vi bare vil ta imot ham? I sakramentene er det krefter, livskrefter, Guds krefter, å hente for hver den som søker inn under våre kirkers tak i tro og tillit. I dåpen kommer disse hellige krefter til barna, i fermingen vigsles den opvoksende ungdom til livskampen, i skriftemålet brytes syndens tunge åk, i Eukaristien vinner Kristus selv skikkelse i vårt jeg, i ekteskapet vigsles til det ophøiede jordiske foreldre kall, i prestevigslen til det åndelige førerkall. Alt det får vi i våre kirkebygg. Det er det rene veld. Hvilke åndelige rikdommer kan ikke opnås i dem og hvor er det sorgfullt at så mange går omkring uten å ane det og uten å ville ane det.

Det løper gjennom tiden så mange religiøse strømninger, hvorav ikke så få synes dype og klare og velegnet til å føre sjelene ut mot evighetens hav. Men følg dem ikke, for de har ikke sitt utspring fra klippen selv! Gud, alle tings mål, er ikke noe flytende begrep i verdensaltet, men den fullkomne individuelle Intelligens, som styrer verden med omsorg og ekte fadergodhet. Han er den fullkomne godhet, skjønnhet og sannhet, som det er hvert menneskes bestemmelse å strebe etter og stadig nærme sig mer og mer i tanker, ord og handlinger. Fullkommenheten er vårt mål, fordi Gud er vårt mål, hvor fjernt vi enn kan føle oss fra dette mål i vår livshets rikdom. Fast har han lagt et fjell under våre kirker, hvor han meddeler oss av sin fullkommenhets rikdom: fast har han lagt et fjell under våre føtter, så vi aldri taper fotfestet, fjellet: den av ham selv innstiftede Kirke, hvor vi finner den hvile, det lys og den glede, som selv ikke døden har makt over.

Så har vi da vigslet St. Torfinns kirkebygg som det synlige vidnesbyrd om Ordets liv her på Hamar, Ordet som er blitt kjøtt og har tatt bolig iblandt oss. Men denne kirke står her også for å minne oss om at hele menneskeheten er Guds tempel, hvori vi er de levende stener. Og ikke minst for å minne oss om at vi selv er Guds templer etter apostlen Paulus' ord: «Guds tempel er hellig, og dette tempel er dere» (1. Kor. 3, 17) Må St. Torfinns skjønne nye kirke

bli et uttrykk for denne menighets hellige tempel. Vi har ikke kunnet bygge en domkirke, men det kan dere. Bygg med mange nye levende stener, legg flere og flere til, så dette åndelige tempel blir prektigere enn selve domkirken ute på odden noen gang har vært. Og bygg deres eget tempel i deres sjel. La alle deres tanker, ord og handlinger bli dette tempels levende stener. La hver offerhandling som fullbyrdes i St. Torfinns kirke avføde flere og flere offerhandlinger i deres eget tempel.

Til denne opbygning av deres åndelige tempel vil den nye sogneprest, som dere får idag samtidig med St. Torfinns kirke, hjelpe dere og vie alle sine krefter slik som hans forgjengere har gjort det. Han vil være deres alles venn og føre dere med sin vigslede hånd på fullkommenhetens vei til Gud. Ta derfor imot ham med tillit og kjærlighet, men fremfor alt vær lydøre overfor hans formaninger og belæringer, for da skal denne kirke og denne menighet og hver enkelt av dere selv bli en høiborg for kjærlighetens liv, for troens, håpets og kjærlighetens vekst på det skjønne og minnerike Hamar.

Amen.

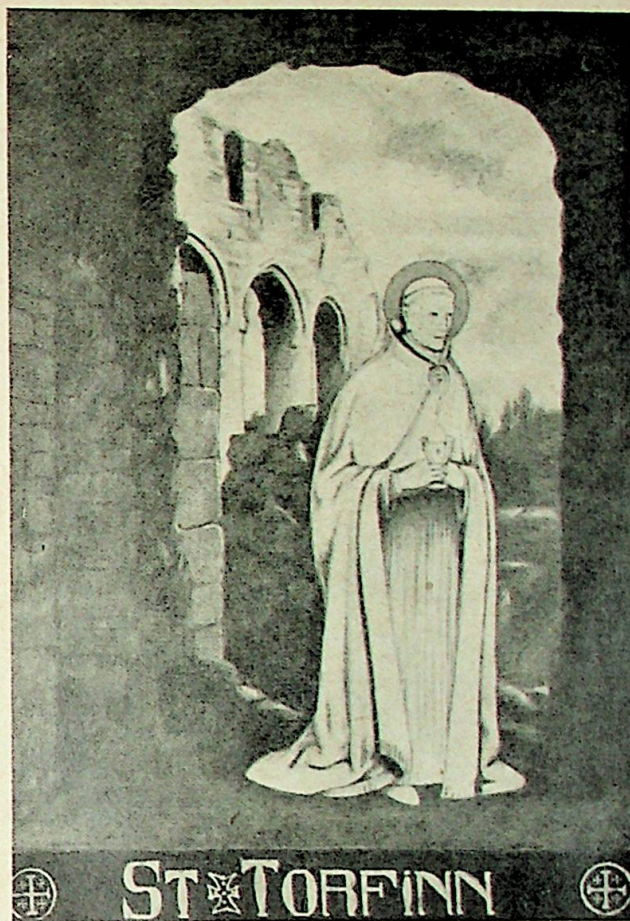
St. Torfinn's stad i gammel og ny tid.

I 1933 skrev mgr. dr. Kjelstrup følgende historikk i «St. Olav»:

Det nuværende Hamar er ingen gammel by. Den blev grunnlagt den 21. mars 1849, efterat loven om by-anlegget var vedtatt året i forveien. Det gamle Hamar derimot, som lå nærmere Domkirke-odden, var en av de eldste byer i landet. Av den er der desverre ikke annet tilbake enn de ærverdige ruiner av domkirken, nogen hvelv av bispegården, innbygget i uthusbygningene på Storhamar gård, samt nogen rester av Dominikanerklostret og Korskirken.

Det var om høsten 1152 at Hamar bispedømme besluttet opprettet som landets femte, samtidig med at bispedømmet i Nidaros gikk over til erkebispesete. Det var en frukt av den pavelige legat kardinal Nikolaus Brekspear's arbeide under hans navngjetne reise i Norge. Under det nye bispesete henla man det meste av det østlige innland. Stedet for biskopens residens og den nye katedral valgte ikke bare på grunn av dets centrale beliggenhet ved Mjøsa, men visstnok også, fordi der allerede i forveien fantes et gammelt handelssted eller markeds plass der for de omliggende bygder, som allerede da hørte til de folkerikeste i landet. Alt i 1154 omtaler en pavelig bulle det nye bispesete med uttrykket «Hamarcapia», d. v. s. kaupangen på Hamar.

Ifølge den gamle Hamar-kronike skulde Hamar i eldre tider (i årene 1200—1400) ha vært en stor og folkerik stad med alle en kjøpstads rettigheter og institusjoner, men det kan være et spørsmål om dette ikke er en overdrivelse. Men at Hamar eksisterte som kaupang lenge før bispestolens opprettelse synes å

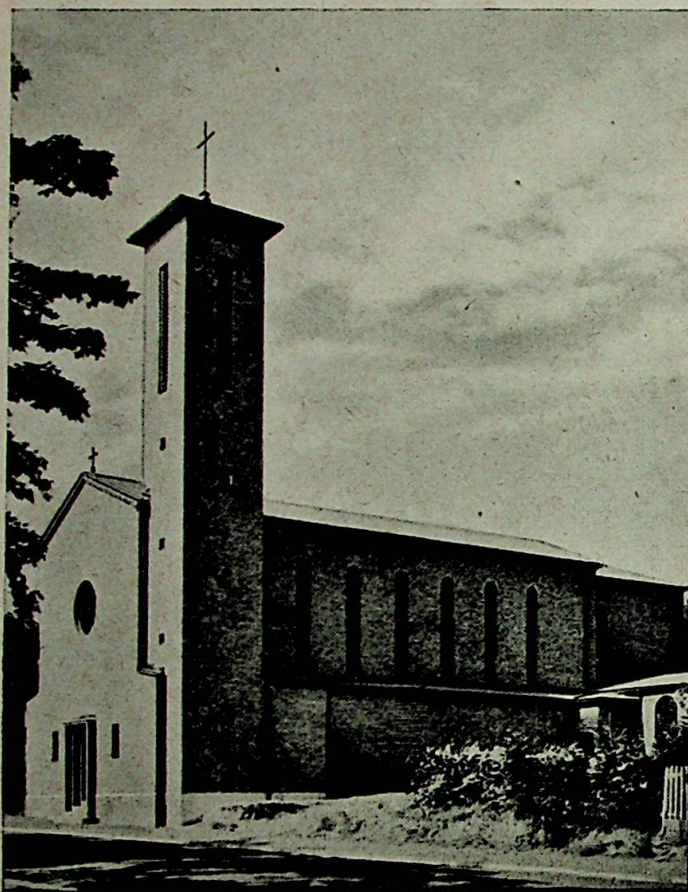

være sikkert. På Helgelandsmoen blev det i 1892 av noen rekrutter funnet over 200 mynter fra middelalderen, av hvilke over halvdelen var norske, og tilhørte en av Harald Hårdråde innført type. Tre av disse stammer fra Hamar. På den ene side av dem står det: «Haraldr Rex» og på den annen «Olafr Å Hamar-kaupangri» (Olav på Hamar). Myntene er altså preget av myntmesteren Olav i Hamar i Harald Hårdrådes regjeringstid (1046—1066). Efter dette blir Hamar jevngammel med Norges eldste byer.

Når bygningen av domkirken begynte vet man ikke med visshet. Men formodentlig var det kort tid efter bispesetets opprettelse. Ti efter tradisjonen skal Nikolaus Brekspear, efterat han i 1154 var blitt valgt til pave under navnet Hadrian IV, ha sendt håndverkere og navnlig stenhuggere — formodentlig fra England — til kirkens bygning. Og allerede i et brev fra tiden mellom 1202 og 1220 omtales byggverket. Efter en gammel beretning antas domkirken å være blitt ferdigbygget av biskop Ivar (1197—1221). Men kirken er i hvert fall senere blitt ikke så litet utvidet og påbygget.

Det kan man også påvise arkitektonisk av de ruiner som nu står tilbake. I sin første ferdige skikkelse var kirken bygget i engelsk-normannisk stil som en tredelt basilika med forhøiet tverskib, et fløitårn på hver side av hovedinngangen mot vest og et større tårn over tverskibet, omgitt av mindre spir. Lang-

St. Torfinnskirken.

skibet blev båret av to buerækker, hvorav den ene ennu står igjen. I denne skikkelse var kirken 48 meter lang. Senere fikk koret og sakristiet en forlengelse mot øst i gotisk stil, og kirken blev da i hele sin utstrekning 57 meter lang. Vi imponeres ennu av de svære pillarer og høie buer. I sin grå stenprakt med sin enestående beliggenhet må katedralen ha vært et vidunder av skjønnhet. Ved reformasjonens innførelse, da plyndringene og forfallet begynte, hadde kirken 10 eller 11 altere, hvorav de 8 ennu kan påvises.

Der har residert i alt 25 katolske biskoper ved Hamar domkirke. Av disse ligger minst 14 gravlagt i selve domkirken. Den siste var Mogens Lauritsson, som av de lutherske voldsmenn blev ført i lenker til Danmark, hvor han døde i fengsel. Der finnes i Hamar-kroniken en rørende skildring av hans avskjed fra Hamar.

Bispegården blev antagelig bygget samtidig med domkirken, men blev tidligere ferdig, iallfall i sin opprinnelige skikkelse. Den lå omtrent halvhundre meter østenfor domkirken, rett bak dens kor og sakristiet. Av dens svære mure står fremdeles en stor del tilbake som fundamentet for den store låvebygning på Storhamar gård.

Rundt om disse store bygninger grupperte sig så de andre byggverk, nemlig et dominikanerkloster med

sin kirke, et kommune- eller korbredre-hus for domkirkens kanniker, en katedralskole og — i en litt større avstand fra katedralen — Korskirken, en St. Jørgens kirke og et hospital. Av St. Jørgens kirke, som var en stavkirke, er ikke spor igjen, men av Korskirken er i den senere tid blitt utgravet interessante rester.

St. Olavs dominikanerkloster med kirke, som lå rett i syd for domkirken, mellom denne og Mjøsa, spillet utvilsomt en betydelig rolle i det gamle Hamar. Under den nuværende hovedbygning på Storhamar, under gressplenene og ved stranden, skal der ennu finnes spredte murrester av klostret, hvis munkar bl. a. også var lærere ved den av biskop Peter (1252—1260) opprettede katedralskole. Som en interessant levning fra munketiden kan nevnes at det i bergkløftene under den gamle klosterhage fremdeles vokser en plante (isopen, «Hysopus officinalis»), som sikkert er blitt innført av Dominikanerne fra deres reiser til Syden.

Det gamle Hamars vekst og blomstring henger nøie sammen med den gamle Moderkirkens historie i vårt land. Rystende er skildringen av det stolte bispetesets tilintetgjørelse og lutherdommens brutale innførelse ved fremmede kongers leiesvenner. Kirker og kloster sank i grus, mens Hamar kaupang med sitt travle liv forsvant.

Kristi Himmelfartsdag 1924 blev den evige lampe atter tendt på Hamar, og et katolsk kapell, vigd til Hamar-biskopen den hellige Torfinn's minne, åpnet i det nye Hamars ytterste periferi mot nord så nær det gamle, minnerike Storhamar som mulig, til gudstjeneste på fedrenes vis. Kapellet blev vigslat av hans høierverdighet biskop Smit, som assistertes av to geistlige, franciskanerpateren Jorna, som i to uker hadde holdt messe på Hamar og forberedt høitideligheten, og undertegnede, som et par uker efter begynte virksomheten på Hamar som den første katolske sogneprest efter reformasjonen.

Disse ord blev skrevet i anledning av at dominikanerpater Alby blev innsatt som sogneprest på Hamar efter at pastor Sund i to år hadde fortsatt mgr. Kjelstrups velsignelsesrike virke. Dessverre sviktet så vel hans som pèrè Béchaux's helbred, men ikke før de hadde lagt grunnen til det nye prektige kirkebygg. Begynnelsen til et kirkefond blev gjort av et medlem av menigheten, fru lektor Iversen, og ved utlodninger og basarer, arrangert av menigheten selv økedes dette, men riktig fart kom det først i saken da pèrè Béchaux 1937 henvendte sig til de alltid tjenestevillige og opofrende St. Karl Borromeus-søstrene, som i alle år har ledet St. Torfinns klinikk, og bad disse feire sin kongregasjons hundreårsjubileum ved å hjelpe til med denne store sak. I samråd med den erfarne og dyktige arkitekt Gunnar Bjerke blev planer utarbeidet og forelagt biskopen, og den 29. april 1938 kunde pèrè Bechaux vigsle grunnstenen, takket være søstrenes store gavmildhet. Pèrè Béchaux's interesse sviktet ikke selv om hans fysiske krefter slo feil: i Frankrike har han samlet sammen til kirkens utsmykning og den vakre korsvei er resultatet av hans kjærlighetsfylte strev

St. Torfinnskirkens interior.

Festdag på Hamar.

«Hellige Torfinn, i soldagens gry
reiser vi Kristkirkens murer på ny.»

Alt klappet som det skulde, og Hamarferdens utrettelige reiseleder, frk. Marie Rasmussen, stod rede på Østbanestasjonen tidlig søndag morgen 3. september, mens ca. et hundre medlemmer av Oslo katolske menigheter innfant sig, mottok sine billetter av henne og tok plass i de reserverte vognene. Det var litt grått og trykket i været, men det passet godt til vår sinnsstemning, idet de katastrofale verdensbegivenheter øvet sin innflytelse — vi vilde jo ikke ha vært tenkende og følende mennesker ellers. Men etterhvert som toget førte oss frem gjennom vårt skønne land, som nettop i denne tid er så preget av hostens velsignelser med sine bugnende frukttrær og utstrakte marker, hvis grøde de fleste steder er vel i hus, og solen samtidig tok til å stråle fra en høi og klar himmel, gled helt naturlig disse inntrykk inn i vår bevissthet og blev ett med den begivenhet vi nu i flokk og følge drog for å feire: St. Torfinnskirkens vigsel. Vi husket noen linjer fra St. Torfinssangen:

«Norges folk i troens vår
lofter nu arven i fedres gård,
og til de evige hoider vi vender
blikket og folder i bønn våre hender:
Hellige Torfinn med forbønnens makt
står du for Hamar og Norge på vakt!»

Fra tidens frykt, sorg og bekymring løftet våre tanker sig mot den Kirke, hvor forbønn er en mektig kraft, og hentet fred og glede, håp og tro på en lykkeligere fremtid for menneskeheten, hvis bare vi ikke blev grepet av tvil og mismot men kunde forbli «standhaftig i bønn og påkallelse», i tro på Kristi nærvær iblandt oss også her på jorden. Det lyste op i våre tunge tanker at nu reiste vi jo nettop for å være med til å vigse Frelseren en ny bolig på jorden. Instinkt-messig var det de unge som følte dette først og lot gleden slippe til — det var ikke straks så lett for oss eldre, for hvem *erfaring* ofte mer er en byrde av tunge minner i stedet for en kraftkilde og som derfor har lett for å kalle ungdommens sunde optimisme for lettsindighet og utslagene av deres overstrømmende livsglede for utekkelighet. Men etterhvert fikk det hyggelige samvær med så mange trossfeller og hele den forventningsfulle stemning med alle de gode

Fra pontifikalmessen.

tanker også overtaket i oss, og det var en glad skare som steg ut på Hamar stasjon og straks i flokk og følge gikk op mot St. Torfinns klinikk.

Men det blev et lite stans da vi plutselig fikk øie på den nye kirkes høie, slanke og dominerende tårn. Det virket med en gang umiddelbart harmonisk og betagende og dette inntrykk blev forsterket jo nærmere vi kom. Vi slutter oss helt til hr. Storbekken når han i sin prolog til festen sier:

«Er den ikke vakker, St. Torfinns kirke?
Høireist den kneiser — peker op.
Jovisst er den vakker! Her skal bli virke
når alle løfter i samlet tropp!»

Og det ser ut til at troppe er samlet: foran kirken mottas vi av trosfeller fra Hamar og omegn og med St. Borromeus-søstrene i spissen er de utrettelige i å vise til rette, besvare spørsmål m. m. De prester som har vært med oss er gått over i presteboligen for å klæ sig til prosesjonen, men vi har den glede å ha blandt oss representanter for Antonisøstrene, Dominikanerinnene, Elisabethsøstrene, Franciskus-søstrene og Josephssøstrene, alle med sin respektive priorinner i spissen. Vi har god tid til å hilse på hverandre, ti kirken er ennå stengt til den biskopelige prosesjon har vigslet dens murer. I embeds medfør slipper vi dog inn for uforstyrret av gudstjenestens høitidelighet å kunne gi «St. Olav»s lesere et lite forhåndsintrykk av vår nyeste og kan hende vakreste kirke.

I kirken.

Dog skulde jeg ønske at jeg hadde pensel og palett nu til rådighet i stedet for trykksverte! Det første inntrykk er nemlig rummets herlige røde og grå farvetoner, representert av de dyprøde mursten i veggflatene og de 14 slanke søiler, som i to rader tredeler rummet i et bredt midtskib med to sideganger. Taket er flatt og kassetert, men som det forhåpentlig gjennom billedet kommer tydelig frem opnåes det en nesten katedralaktig virkning på grunn av de to vakre gotiske buer, som innrammer koret og alterpartiet. Selve altret er i grått marmor med et meget stort og vakkert krusifiks som bakgrunn — i øvrig legger man straks merke til korsveilandakten av bronse, et belgisk mesterverk av benedikterne i Maredsous og som allerede sagt skjenket på pater Béchaux's initiativ av hans venner i Frankrike. Meget praktisk er korets høire sidevegg av glass inn til et lite sidekapell, hvor søstrene har sin plass. Også det har et alter så det på sprengkalle vinterdager, kan leses messe der og man slipper å oppvarme hele det store kirkerum. La oss her med det samme understreke den takk som gang på gang kom til orde overfor kirkens ualmindelig dyktige arkitekt Gunnar Bjerke. Den er mer enn vel fortjent! Ikke minst fordi han har opnådd så store og gode resultater under sjelden forståelsesfull hensynstagen til utgiftene og de begrensede pekuniære midler han hadde til sin disposisjon — en evne og forståelse som dessverre ikke er helt almindelig hos d' hrr. arkitekter.

Nu blir det folksomt oppe ved orglet — in casu harmoniet, som imidlertid under organist Wolfgang Olafsens kunstneriske behandling avgir de vakreste orgelklange. St. Olavskirkens sangkor har for størsteparten også innfunnet sig og dets dyktige dirigent, hr. Olaf B. Olafsen utdeler notene til Max Filkes G-dur messe. Nu hører vi i det fjerne sangen fra biskopens prosesjon, som nærmer sig og går rundt kirken idet murene bestenkes med vievann under det vanlige ritual. Så lyder de tunge slag av biskopens stav på kirkedøren, den åpner sig og prosesjonen drager inn mens vår herlige lovsang: «vi elsker vår Kirke —» stiger fra alles lepper. I biskopens følge bemerker vi patrene Bzdyl, Notenboom, Rommelse og Thorn, pastorene Burkhard, Maesch, van der Vlught og Taxt og monsignorene Kjelstrup og Snoeys. Under pontifikalmessen assisteres hans høierverdighet av mgr. Snoeys, kirkens nye sogneprest v. d. Vlught og sogneprest Bzdyl mens sogneprest Notenboom er ceremonimester. Mens biskopen iføres de liturgiske klær avsynges *ecce sacerdos* og kirken fylles — de forreste rekker er optatt av de innbudte honoratiorene, klinikkens læger og kirkens byggestab med arkitekten i spissen. Alt skjer rolig og verdig under kirketjener Jens Larsens elskverdige ledelse, hvortil han får hjelp av medlemmer av O.K.Y.

Pontifikalmessens skjønneste liturgi med vigselen av kirken innvendig — altret er konsekrent dagen i forveien — og innsettelsen av den nye sogneprest griper merkbart alle de tilstedeværende. Biskopens tale finnes inntatt annet steds i bladet.

Så er denne del av festen forbi og vi spredes for en stund. Noen tar ut på domkirkeodden, andre ut til Sagatun — også en gang et kulturcentrum med to offerglade menneskers innsats av krefter og kjærlighet for Norges velferd og ungdommens kristne og kulturelle utvikling. Så møtes vi alle kl. 2 som søstrenes gjester i det sjelden vakkert dekorerte

gamle kapell, nu en stilfull ramme om en festmiddag under biskop Mangers presidium.

Inn pa 200 mennesker benkes ved de blomsterprydede bord. Pa sostrenes vegne onsket fru Ragnhild Nylund velkommen og ledet senere den flinke opvartende stab av St. Theresiaforeningens sote unge medlemmer i de vakre drakter de har sydd selv under soster Leokritias anvisninger. Hans hoierverdighet velsignet festen og apnet talenes rekke med en takk — til arkitekt, menighetens medlemmer med fru lektor Iversen i spissen, St. Borromeussostrene med moder Fulgentia som ledende kraft idet han dypt beklaget, at verdenssituasjonen forhindret henne i a vare tilstede idag. Til sist rettet biskopen en takk til alle de prester som hadde virket pa Hamar — serlig til menighetens grunnlegger og første sogneprest mgr. Kjelstrup og til dominikanerne, som idag var representert av den norskfodte pater Thorn da alle de andre var forhindret av samme grunn som moder Fulgentia. I ovrig konkluderte biskopen atter i en takk til Borromeussostrene og fikk begeistret tilslutning. Likeledes bad hans hoierverdighet alle i St. Torfinns menighet om a holde sammen og slutte op om den nye sogneprest sa det kunde blomstre et religiost liv, verdig den nye prektige kirke.

Efter at sogneprest v. d. Vlugt, skjont ennu «fremmed i Jerusalem», hadde tolket sin glede og takk uttrykte pater Thorn i en sjelden vakker og dyptfolt tale dominikanernes følser idag idet han overbragte en hilsen fra prioren pater Vanneufville. Av helbredshensyn hadde bade pater Alby og pater Bechaux matte forlate Hamar, men den korsvei som de hadde skjenket kirken var et symbol pa de ofre som var bragt og som ikke kunde annet enn bare frukter. Hamar vilde alltid sta dominikanernes hjerte ner og ha en førsteplass om man onsket ordenens bistand med preste-hjelp o. l.

Mgr. Kjelstrup understrekte den betydning dominikanernes innsats hadde hatt idet han serlig nevnte «den siste sogneprest, den elskverdige, ydmyke, fromme pater Cadart», som kan hende allerede nu hadde forlatt Norge i sitt fedrelands tjeneste. Ogsa mgr. Kjelstrup hadde ikke varme ord nok for Borromeussostrenes innsats fra den første stund av under primitive forhold og endte med a uttale som sitt enske for Hamars menighet den gamle hilsen: Vivat! Crescat! Floreat! Pa menighetens vegner talte hr. Storbekken og hr. Tilley — den første leste en vakker versifisert prolog samt senere en rekke telegrammer, hvoriblandt et fra biskop Smit blev hilst med takknemmelige ovasjoner. Under veldig tilslutning talte dernest mgr. Snoeys for biskopen, som med en takk til alle gode gavers giver avsluttet det festlige samver.

I tilslutning til de beklagelser som blev uttalt over at pater Cadart ikke kunde vare til stede kan nevnes at menigheten lordag d. 26. august hadde holdt en vakker avskjedsfest for ham. Det falt mange gode og varme takkens ord for sogneprestens virke likesom man avsendte hilsen til patrene Bechaux og Alby.

*

Aftenandakten blev holdt av sogneprest van der Vlugt og hadde ogsa samlet en overfylt kirke. I sin tale nevnte pastoren at den nye evighetslampe, som nu var tendt, bragte bud om at «Mesteren er her og kaller pa oss». Kristus i sakramentet er kirkens og menighetens midtpunkt og vare hjerter skulde brenne som evige lamper av kjarlighet til

Sostre foran kirken.

ham, som er livets ophav og endelige mal. Pastoren gikk derpa over til a klarlegge hvad en *katolsk* prests opgave er idet han advarte imot at man stirret sig blind pa prestens person og hans individuelle egenskaper og glemte at han først og fremst er Kristi tjener og at religion ikke er menneskedyrkelse men Gudsdyrkelse. Efter a ha gjennomgatt sakramentenes betydning for kristenlivet sluttet sognepresten med a minne St. Torfinns menighet om de ord som skulde vare den felles retningslinje: «La oss bare hverandres byrder og saledes opfylle Kristi lov!»

Og sa slog avskjedens time. Ved en forfriskning i foreningslokalet tok vi farvel med hjertelig takk for en uforglemmelig dag. De fleste av oss la veien tilbake til stasjonen langs der

« — hvor Mjosas vanne
blidt i brutte bølgers brus
nyunner om de gamle strande
med en katedral i grus!»

Men det var ikke mer sorg i bølgenes sang ti —

«vi fylkes igjen pa den bane
som har fort oss til heder engang,
loffer Olav den helliges fane
over Furnes og Stange og Vang.»

St. Theresiaforeningen.

Biskopen av Selja taler.

Fra Vikariatet.

Høitelskede i Herren!

Når mennesker av egoisme og maktbegjær, i fullstendig forblindelse og ved et skjendig misbruk av den frie vilje Gud har gitt dem, nu har tendt den forferdelige verdensbrann, som rammer utallige uskyldige idet den berøver dem liv og eiendom, så må vi gjøre alt som står i vår makt for etter beste evne å yde vår hjelp til at redslene blir minst mulig følelige.

Vi vet at Gud, som styrer verden etter sine utgrunnelige bestemmelser, tillater at menneskene synder og at han derfor også i sin ophøide visdom og rettferd tillater denne krig for at menneskheten om mulig kan gå i sig selv og finne veien tilbake til ham. Vi må derfor nu aller først be ham forkorte denne trengselstid for de ulykkelige som blir ofre for menneskenes ondskap. Til dette formål skal det fra nu av forrettes bønner for freden under alle offentlige gudstjenester:

1) Prestene skal til de foreskrevne orasjoner i den hl. messe tilføie orasjonen for fred.

2) I alle andakter skal det synges botssalmen «Miserere» med påfølgende orasjon.

3) Til den almindelige kirkebønn om søndagene og til bønnen i andaktene føies invokasjonene: «Jesus, du fredsfyrste, forbarm dig over oss!» og «Hellige Guds mor, du fredens dronning, be for oss!»

Alle anmodes på det mest inntrengende om å øve nestekjærlighet i samvær med andre og ikke krenke noen følelser, uansett hvilke meninger de nærer angående krigens årsak og berettigelse. Vi lider jo alle under denne fryktelige katastrofe, og selv om noen av våre trosfeller og andre medmennesker ikke deler vårt syn så er de iallfall uten skyld i krigens redsler. Kjærlighetens ånd må være sterkere enn synsmåter og følelser.

Fremfor alt må prestene aldri i offentlige uttalelser, enn si i sine prekener, ta parti for den ene eller annen stridende part hvad de så enn tenker og mener i sitt innerste, men kun anbefale alltid

å handle i kjærlighetens ånd og be om en hurtig slutt på krigen.

*

Endelig må jeg inntrengende anmode alle om å innskrenke sine daglige behov i den utstrekning det går an. Når millioner av uskyldige brødre og søstre blir husvile og uten mat og klær, så må også vi være rede til å bringe ofre. Og alle må etter evne bidra til at vi kan fortsette vårt kirkelige arbeid i Norge. Dere vet jo alle at vi hovedsakelig lever av gaver fra utlandet. Disse gaver vil nu utebli og det vil derfor bli umulig for Vikariatet å gi de vanlige subsidier til stasjonene. Derfor må våre søstre og øvrige trosfeller gjøre alt det de makter for at deres prester kan fortsette sitt arbeid på de forskjellige steder.

Gud være oss nådig og gi dere alle sin rikeste velsignelse.

Gitt i Oslo 5. september 1939.

† Jacob Mangers.
Apostolisk vikar,
biskop av Selja.

Herhjemme —

Oslo. Fru Charlotte Undsets bisettelse fant sted fra St. Olavskirken torsdag 31. august, og formet sig slik som den gamle dame sikkert vilde ha ønsket det selv og som sogneprest mrg. Snoeys i sin tale fremhevet: som en gripende demonstrasjon av det ophøide ritual, hvormed Moderkirken følger ett av sine barn til den evige hvile og det evige lys. Fru Undset elsket Kirkens liturgi og derfor hadde de efterlattes kjærlige tanker sørget for at denne liturgi fikk høve til å utfolde sig i sin vakreste form. Rekvieemessen blev celebrert som levittmesse av mgr. Snoeys, bistått av pastorene Heiss og Taxt. En stor venneskare av avdøde og hennes barn hadde fylt kirken — i koret bemerkedes hans høiarv. biskopen og en del av de herværende geistlige. — I sin tale gikk mgr. Snoeys ut fra ordene: «Salige er de som dør i Herren.» Jorden er ikke vårt blivende sted og før eller senere kommer døden til oss alle, men ofte kommer den som en befrier slik som St. Franciskus har uttrykt det i solsangen, når han hilser den som vår vennlige søster. Hun som vi nu viser den siste ære slumret inn som et trett barn lykkelig over å tilhøre den Kirke, hun for ti år siden fant veien tilbake til. Vi er samlet her nu for å be for hennes sjel i følge samme vår hellige tro, i kraft av de helliges samfund som døden ikke har makt over. Efterpå meddelte monsignore absolusjonen ved baren, og på Vår Frelsers gravlund blev kisten senkt i jorden og det siste farvel sunget men ikke den siste bønn bedt.

Billedene fra festen på Hamar er tatt av vår unge trosfelle Sverre Utne Hanssen, Haugesund.

Grunnet plassmangel må et lengre referat fra Haugesund utestå.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo.